

ker še ni bila registrovana. V teh mesecih do Novega leta bo pa vse najlepše urejeno in vse pripravljeno, da stopi z Novim letom tudi naše napredno učiteljstvo za korak naprej v novo življenje!

Gospod s Kamna.

II.

Kakor smo pričakovali, tako se je zgodilo: Na naš zadnji članek nam je dal »Slovenec« tak odgovor, kakršnih smo dobili že obilo od njega. Dne 11. avgusta je zapisal »Slovenec« tudi te besede: »... A liberalno učiteljstvo je tako propadlo, da več ne razloči, kaj je zanj ugodno in kaj ne. Kakor ose so se spravili ti »kulturonosci« nad gospoda Šukljeta in »Učit. Tovariš«, stanovsko glasilo teh ljudi, na impertinenten način osebno napada in sramoti g. Šukljeta za njegovo delo. Ti ljudje si dajejo s tem najjasnejše izpričevalo, da niso vredni nobenih drugih dobrot, kakor jih imajo od liberalne stranke, namreč da delajo politično tlako za liberalne mogotce, ki jih plačujejo s frazami in pouličnimi zabavljicami »Slov. Naroda.« Tudi prav! Če ste bolj zadovoljni s tem, si kranjska dežela lahko prihrani tisočake, ki vam jih je namenjena dala!

To je tista »Slovenčeva« stara manira: Revolver na prsi! Lezi mi k nogam kakor pretepeni pes, ali pa te naj vzame vrag!

Pa nas naj vzame vrag, toda k nogam, ki že sedaj gazijo po naši časti in po našem ugledu, ne bomo legali nikdar in nikoli!

Vprašamo: Kje je pa tisti impertinenten način osebnega napadanja in sramotenja njega vzvišenosti gospoda dvornega svetnika v p. 71 — V svojem članku smo navedli zgolj to, kar nam hrani faktov naša domača politiška zgodovina, ki so neovrgljivi, torej resnični. Nihče ne more trditi, da je »Slovenec« še pred par leti hvalil in poveličeval gospoda s Kamna, ker mu je bil nasprotnik v mišljenju in delovanju, kakor mu je nasprotnik v mišljenju še dandanes, kadar govori samemu sebi odkrito besedo. Nihče ne more trditi, da je bil Šuklje pobratim Šušteršičev v tistih polpreteklih časih, ko je priobčeval v »Slovenskem Narodu« ostre, naravnost proti njemu naslovljene članke »Recontra«. In vsi slovenski javnosti je dobro znano, kdo je bil Šukljetu najhujši nasprotnik, ko je snoval na Dunaju »Jugoslovanski klub.« — Vse to in še marsikaj je gola istina. Gola istina je n. pr. tudi dejstvo, da se danes odmičejo od dvornega svetnika Šukljeta vsi tisti njegovi prijatelji, ki so ga z mnogim trudom in obilnimi žrtvami spravili na površje ter mu pripomogli do sijajne kariere. Gola istina je nadalje, da se je onisti Šuklje, zaveznik in prijatelj mož odločno naprednega mišljenja, ki so mu priborili mandate, obrnil do njih, ko je dosegel, kar je hotel, ter stopil v zavezo s tistimi, ki jih danes brez prestanka sramote, zaničujejo in jim kradejo ime in poštenje. Naj ovrže kdorkoli vse to, če more! Naj reče kdorkoli, ako ni res, da se je izvršil v Šukljetu ves notranji preobrat samo zategadelj, ker mu diši mesto deželnega glavarja?

Vsa ta resnična dejstva vendar ne morejo biti impertinentni napadi in impertinentna sramočenja. Ako pa so, potem je impertinentno tudi to, čemur veljajo!

Impertinentnost tudi ni, ako se drznemo protestovati proti očitani gospoda dvornega svetnika, da so naše zahteve glede izboljšanja učiteljskih plač — pretirane. Prote-

stovali smo proti takemu očitaniu celo takrat, ko jih je moral tako imenovati tedanji poročevalec in narodno-napredni poslanec v deželnem zboru, pa protestujemo tudi sedaj, ko jih tako imenuje gospod s Kamna. Prosimo odgovora: Zakaj pa so naše zahteve pretirane? Ali niso utemeljene v § 55. drž. šol. zakona? Ali nima tudi ta paragraf Najvišje sankcije? Ali je zato, ker govori o učiteljskih plačah, manj vreden, nego so paragrafi, ki govorijo n. pr. o učiteljskih dolžnostih ali zakon, ki določa prejemke upokojenim dvornim svetnikom? Ali je pa morda učiteljstvo po mnenju gospoda Šukljeta manj važen stan nego so uradniki XI.—IX. plačilnega razreda? Ali nam pa morebiti naše študije odrekajo pravico, da ne smemo zahtevati poštenega kruha? Seveda: vsak izmed nas ni bil »Vorzugsschüler« Ivanetičeve, od Šukljeta proslavljane šole, vendar pa ima dovolj znanja za svoj poklic, sicer bi ne dobil izpričevala c. kr. učiteljskega niti c. kr. izpraševalne komisije.

Kako je pa z drugimi? Žandarmerijski postajevođa ali vojaški narednik, ki nimata več nego 4 razrede ljudske šole, v kateri plačilni razred prideta, ko prestopita v državno službo? V XI.—IX! In gospodje pri davkarji — v katerem plačilnem razredu so? — V XI.—IX! — Toda če razumemo prav gospoda s Kamna, ne sme ljudski učitelj tako visoko! Tako mnenje je vendar vsaj toliko vredno, da proti njemu protestujemo, pa če je to gospodom okolo »Slovenca« všeč ali ne. Toliko samozvesti in stanovskega ponosa imamo še, da vemo, koliko veljamo in koliko je vredno naše delo!

Z obžalovanjem moramo tudi priznati, da ni gospod s Kamna v svojih člankih prav citiral naših prošenj. Zakaj kje smo zahtevali, da se naj že provizorično učiteljstvo uvrsti takoj v XI. plačilni razred?

Da bi nas prevzela država popolnoma v svoje oskrbovanje, res ni upanja, ker so temu nasprotni vsi avtonomisti, pa tudi poljsko, češko in nemško učiteljstvo samo. Kdor pa je pazno prebiral naš list zlasti zadnja leta, ve dobro, da smo obilokrat že kritikovali razmerje, ki vlada med državo in deželo, oziroma med šolstvom, rekoč, da ima država vse pravice, a nobenih dolžnosti. Vprašamo tudi danes: Kaj bi ne mogla in ne morala prispevati država v posamezne deželne šolske zaklade? Četudi nas popolnoma ne prevzame država, ali bi pa ne mogli deželni zbori sami skleniti zakonskega načrta, sličnega onemu državnega zakona?

Iz navedenega je razvidno, da Šuklje naših peticij za izboljšanje plač ali ne razume ali jih noče razumeti ali pa jih je bral le prepovršno!

Zanimiv je tudi ta-le odstavek Šukljetovega članka v »Slovencu« z dne 30. pret. mes.:

»In kaj je stara šola, katera je seveda tudi imela svoje hude nedostatnosti, naposled stala deželo? Oglejte si n. pr. računski zaključek normalno-šolskega zaklada iz leta 1867. in videli bode, da je cela čista potrebščina za ljudsko šolstvo na Kranjskem znašala pred 37 leti zgolj 6977 gld. = 13954 K, pri katerih so celo že všeti troški za učiteljske pokojnine. Zadnji računski zaključek normalno-šolskega zaklada in zaklada za učiteljske pokojnine za l. 1901. kaže nam izdatke v znesku 955.241 kron, oziroma 97.742 K, tedaj skupaj 1.052.983 kron. Ako od te kosmate potrebščine odtegnemo dohodke obeh zakladov, kateri so l. 1901. znašali 40.735 K, oziroma 26.131 K, tedaj skupaj 66.866 K, preostane vendar še čistih troškov za ljudsko

šolstvo 986.117 kron! Iz teh suhoparnih številk kaže se pomenljivo dejstvo, da je deželno obremenjenje za ljudsko šolstvo poskočilo tekom 37 let za celih 7066%.

Ta račun gospoda dvornega svetnika v p. je — o, kolika predrznost! — popolnoma napačen! Ne le, da ni računil stroškov za vse šole na Kranjskem, ki jih je bilo presneto malo, ampak je čisto pozabil tudi na bero, ki so jo dobivali učitelji po kmetih. Ali pa ni ta za kmeta, ki jo je moral dajati, imela nobene vrednosti? Le vprašajte kmeta danes, s kakim veseljem odrajuje bero, ko prihajajo ponjo duhovni gospodje?! —

Pomniti je tudi, da so iz normalno-šolskega zaklada tedaj vzdrževali samo normalno šolo v Ljubljani in glavni šoli v Postojni in v Novem mestu, sicer pa nobene druge šole na Kranjskem. Vse druge šole so morali farani sami plačevati in vzdrževati tudi učiteljstvo. Tudi za učiteljske pokojnine ni skrbela dežela, temveč učitelj je moral iz svojih dohodkov dajati vdovi svojega prednika pokojnino. Ako torej trdi Šuklje, da je l. 1867. znašala »cela čista potrebščina za ljudsko šolstvo na Kranjskem« 13.954 K, je to neresnica, ker smo povedali, da je vzdrževala dežela samo zgoraj imenovane šole, vse druge šole pa niso stale takrat deželo kot take niti krajcarja. Šele po uveljavljanju novega drž. šol. zakona je prevzela dežela vsa plačila, ki so jih morali prej kmetje direktno plačevati. Iz tega je jasno, da so se deželni izdatki za šolstvo toliko pomnožili. Vrh vsega tega ni »Slovenčev« članek tudi upošteval tedanje in sedanje veljave denarja. Vsak kmet, ki se še spominja onih časov, ve, da je takrat zalegel 1 gld. toliko, kolikor zaleže današnji dan 10 kron. In naposled se usojamo vprašati: Kaj pa število šol in učiteljstva tedaj in sedaj?

Gospod s Kamna, štatistiko v roke!

Ker pa je sedaj gospod s Kamna uskočil v klerikalni tabor, nam bo odgovor najbrže zatarnal o šolskih palačah, zahteval skrčenje vsednevnega pouka v poldnevni pouk ter protestoval proti ustanavljanju novih šol. Tako vsaj znajo njegovi sedanjí »politični sotrudniki.«

Da s takimi napačnimi računi ne zbuja Šuklje med »Slovenčevimi« bralci ljubezni do šole, je več kot res. Žal, da se je s tem pridružil bivši šolnik tistim neprijateljem slovenskega ljudstva, ki mu bude do šole sovraštvo, namesto da bi mu vcepljali do nje spoštovanje in ljubezen.

In to je, kar je vredno graje, kar je treba povedati gospodu dvornemu svetniku!

Prav tako moramo povedati, da ni naša skrb, kje naj dobi dežela denar za plače učiteljstva. To ni naša stvar. Če najme dežela delavce, naj tudi poskrbi, da jih plača, sicer naj ne tira ljudi v propad.

Upokojeni gospod s Kamna bi storil deželi kranjski nemalo uslugo, če bi ji dostojno in z manjro — kakor se spodobi med olikanimi ljudmi — pokazal reelno pot do virov za regulacijo učiteljskih plač. Lepo polje bi imel, in hvaležno bi mu bilo tudi učiteljstvo. Saj ne trdimo niti mi, da niso njegovi načrti brez podlage.

Drugo vprašanje pa je, ako mu je treba pri reševanju tega vprašanja napadati nas in njemu neljube nasprotnike — z loparjem? Ali je treba ob takem razpravljanju toliko in tako odurnih napadov na vse strani? Ali bi ne mogel tudi brez teh povedati svojega mnenja? Tako bi bil vtisk njegovih besed ves drugačen. Posoda, ki so v nji podane javnosti, jim jemlje moč in resnobo.

Šuklje priznava sam, da se mora kranjskemu učiteljstvu prav kmalu pomagati. To je popolnoma res! Zakaj ob takih gmotnih razmerah in ob toliki draginji ne more učiteljstvo nikamor naprej! Pa ne samo, da ne more naprej, ampak celo nazaj pojde. Resignirano kakor je, se bo moralo pehati še bolj za postranskimi zaslužki, da mu od gladi ne pomrjejo familije. Utrujeno in upehano od zunanjega dela bo čimbolj drvalo s tlako v šoli svojemu propadu naproti. Učiteljstvo bo leha vsevprek. Sušica je med nami vsakdanji gost — dejali bi skoro ljubi gost, rečnik trpljenja, plačnik našemu delu! Samo da gre s tem ljubim gostom prepočas! Deželni blagajnici in razreševalcem gordiškega vozla — regulacije naših plač — bi bilo nemara najbolj ustrezno, če bi se začeli kar streljati. Vsi po vrsti naj bi se postrelili, potem bi bil mir, potem bi ne bilo tudi več tiste »jare mladine«, ki še edina v teh hudih časih govori neustrašeno besedo v prilog trpečega učiteljstva!

Ta »jara mladina« bo morala začeti strastno agitacijo, da noben mladenič ne vstopi več v učiteljšče. Onim pa, ki so že na poti v pogubo, bo treba povedati, da naj beže stran od tam, ker jim uravnava jo cesto v telesno onemoglost in duševno smrt. Nam se zdi nemoralno in do skrajnosti podlo, da vzgajajo mladeniče za delo, ki jih zanje pozneje ne morejo in nečejo plačati.

Štajerske učiteljske organizacije.

Pregovor pravi: Kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima. Živi dokazi vsakdanjih dogodkov med prepirajočimi se strankami prav drastično osvetljujejo resničnost teh besed. Pogubnost strankarskih preprirov občuti tudi učiteljstvo. Da se temu zlu kolikor toliko odpomore, da se učiteljstvo oju-nači, se je združilo v močne falange, da kakor en mož stopa neomahljivo svojo pot, ne oziraje se na desno ali levo, dokler ne dožene svojega smotra, ki bo v korist ne le njemu, temveč tudi našemu ubogemu narodu.

Skoro v vsaki deželi naše širne očetnjave je učiteljstvo združeno v deželnih učiteljskih društvih ali zvezah. Da tu in tam z vso silo nasprotujejo tem učiteljskim organizacijam je ob sebi umljivo. Brezdvomno jim je največji in najhujši, sovražnik klerikalizem. Na Kranjskem se osmešuje klerikalizem s svojo trhlo Slomškarijo, ki je hotela razpeti svoja krila celo čez mejo na Štajersko. Toda Štajerci so peruti te črne garde pristigili tako neusmiljeno, da ta Slomškarija na vsem Slovenjem Štajerskem ni mogla zbobnati toliko mandelcev, da bi sestavili odbor. Čast zavednemu naprednemu štajerskemu učiteljstvu!

Toda tudi tu pri nas na Štajerskem ni vse zlato, kar se sveti. Tudi tu ni prave edinosti, ni prave kolegijalne sloge. Sosebno v zadnjem času se pojavljajo stvari, ki organiziranemu človeku kar sapo zapirajo, ker bi prej pričakoval smrti nego takih pojavov. Namesto da bi vsi kakor en mož složno in kolegijalno postopali v teh kritičnih časih, ko tudi pri nas že klerikalizem kaže krepplje, ko se kranjski Muhl krščanske socialne »Zveze« pobratuje po Štajerskem, ko merodajni krogi stopajo na dnevni red preko nas in naši voditelji oklicujejo zaupne shode brez nas s samimi črnuhi — pa kar je najlepše: tisti, ki ustvarjajo, organizujejo in ki veljajo za take organizatorične može, najbolj razdirajo, najmanj edinstveno in kolegijalno postopajo